

EM 2016/140: Kalaallit Nunaanni pinerluttulerineq pillugu inatsisip aamma Kalaallit Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarneq pillugu inatsisip allangortinneqarnissaanut missingiummut Namminersorlutik Oqartussat tapersersuinissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut (Oqarasuaatikkut nalunaaruteqartarneq, kalaallit nunaanni pinerluuteqarsimasunut inissiisarfinni pissaanermik atuineq, kiisalu palleeqqusinnginneq, sumiiffimmeeqqusinninneq peersitaanerlu il. il.)

aamma

palleeqqusinnginneq, sumiiffimmeeqqusinninneq peersitaanerlu pillugit inatsisip Kalaallit Nunaannut atuutilernissaa pillugu peqqussut aamma pinerlunnernik eqqugaasimasunut naalagaaffimmit taartisiaqarnissaq pillugu inatsisip allangortinneqarnera.

pillugu

siunnersuutit aappassaaneerreqarneranut

Inatsisinut Ataatsimiititaliap

ISUMALIUTISSIISUTAA

Suliaqarnermi Inatsisinut Ataatsimiititaliap uku inuttarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut, Siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Michael Rosing, Demokraatit, Siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Iddimangiiu Bianco, Inuit Ataqtigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Laura Tàunâjik, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Debora Kleist, Inuit Ataqtigiit

1. Aalajangiiffigisassatut siunnersuut - aallarniut

Aalajangiiffigisassatut siunnersuummi pineqarpoq peqqussutissatut missingiummut inatsisissatullu siunnersuummut Namminersorlutik Oqartussat oqaaseqaateqarnissaat.

Inatsisissatut siunnersuut peqqussutissatullu missingiut makkuninnga imaqarput:

- Palleeqqusinnginneq, sumiiffimmeeqqusinninneq peersitaanerlu
- Oqarasuaatikkut nalunaaruteqartarneq

- Kalaallit nunaanni pinerluuteqarsimasunut inissiisarfinni pissaanermik atuineq

2. Palleeqqusinnginneq, sumiiffimmeeqqusinninneq peersitaanerlu pillugit inatsisip Kalaallit Nunaannut atuutsilernissaa pillugu peqqussut

Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip akuersissutigineqarneratigut palleeqqusinnginneq, sumiiffimmeeqqusinninneq peersitaanerlu pillugit inatsisip kunngip peqqussutaatigut Kalaallit Nunaannut atuutsilersinneqarnissaa Namminersorlutik Oqartussanit akuersaarneqassaaq.

2.1. Palleeqqusinnginneq

Politiit ullumikkut malittarisassat atuuttut malillugit palleeqqusinnginnermik nalunaarutiginnissinnaapput, tassa inummut allamut aalajangersimasumut qanillattornissamut, allakkatigut malersuinissamut allatulluunniit akornusersuinissamut mianersoqqusummik inummut tunniussillutik. Palleeqqusinnginnermik unioqqutitsineq pinerluttulerinermut inatsit malillugu pineqaatissinneqarnermik nassataqarsinnaavoq.¹

Danmarkimi palleeqqusinnginneq ingammik pisuni imaattuni atorneqartarpoq:

- Aappariinnermi aappaasoq aapparminik persuttaasimappat allatulluunniit innarliisimappat.
- Aappariissimasut akornanni aappaasimasoq aapparissimasaminik malersuippat imaluunniit akornusersuippat.
- Pisortani atorfilik (suliffeqarfimmiluunniit namminersortumi), sulinerminut atatillugu inummit attaveqarfigisamit narrunarsarneqarpat.
- Sanileriillutik najugallit aporaanneranni
- Tarnimikkut nappaatilinnit akornusersuisoqarnerani.
- Inuit tusaamasaasut malersorneqarpat.
- ”Stalkerisoqarnerani”, tassa aaqqissuussaasumik ingerlaavartumillu malersuisoqarnerani imaluunniit akornusersuisoqarnerani.

Assinginik Kalaallit Nunaannut atuuttoqarnera ilimagineqarsinnaavoq, naak immaqqa pineqartut ilaat maani nalaanneqartarneri qaqutigoornerugaluartuq.

Palleeqqusinnginneq ukiuni tallimani atuuttarpoq. Taamaattorli piffissami sivikinnerusumi atuuttunnissaa pillugu siumut killiliisoqarsinnaavoq. Palleeqqusinnginneq ukiuni tallimani

1 Tak. pinerluttulerinermut inatsimmi § 94, imm. 2.

piffissap naannginnerani naaneraniluunniit, sulii palleeqqusinnginnissaq tunngavissaqarpat, sivitsorneqarsinnaavoq.

Palleeqqusinnginnermilliuna nalunaarutiginnissinnaanermut piumasaqaataasut pinerluttulerinermut inatsimmi allassimanatik kaajallaasitakkut aalajangersarneqarsimasut.² Kaajallaasitami allassimavoq, palleeqqusinnginnermik aalajangiussineq pissasoq, suliami pissutsit piviusut inatsisillu atuuttut tamaasa tunngavigalugit. Kaajallaasitamittaaq saqqummerpoq palleeqqusinnginnermik nalunaarutiginnissinnaanermut piumasaqaataasoq, inuup naammagittaalliutigineqartup mianersoqqussutitip tunniunneqartup imarisai naapertorlugit ataasiarluni arlaleriarluniluunniit akornusersuisimanera. Taamaattorli pisut politii nut nalunaarutigineqarsimanissaat politii nilluunniit paasiniaaffigineqarsimanissaat pisariaqanngilaq. Pisoq ataasiinnaq mianersoqqussummik nalunaarfiginninnissamut tunngavissatut amerlanertigut naammanneq ajorpoq, tamanna pisoq annertuumik peqqarniissuseqarsimanngippat. Palleeqqusinnginnermik nalunaarutiginnissinnaanermut aappariit imminnut uterfigeqqereersimannginnerat imaluunniit uterfigeqqinnissaat ilimagineqannginnera tunngavissaatinneqarpoq.

Peqqussummut missingiutip siullertut nassatarai attaviginneriaatsit inummut palleeqquneqanngitsumut inerteqqutigitinneqarsinnaasut amerlineqarneri: Taamaalilluni peqqussummut missingiutip aalajangersarpaa palleeqqusinnginnermi, inummut allamut nammineq ornigulluni, oqaatsitigut allakkatigulluunniit saaffiginnissinnaaneq, tassani aamma qarasaasiakkut attaveqaatitigut allatigulluunniit imaluunniit inuk alla saaffigalugu malersorluguluunniit inummut inerteqqutigitinneqarsinnaavoq. Taamaalilluni inerteqquteqarneq taamaallaat akornusersuilluni attaveqarnermut killilerneqarunnaarpoq.

Attaveqariaatsilli aalajangersimasut pissusissamisoorsinnaapput pinngitsoortikkuminaassinnaallutillu. Taamaammatt peqqussummut missingiummi palleeqqusinnginneq, ilaatigut immikkut tunngavissaqavissumik attaveqarsinnaanermut aalajangersakkami imaqarpoq, ilaatigullu palleeqqusinnginneq, taamaaliornermi pineqartup atugarisaanik innarliinermut – imaluunniit pissusilersornerup qanoq sualutsigineranut, naleqqersuussisinnaaneq pillugu aalajangersakkamik imaqarpoq.

Peqqussummut missingiutip aappaattut nassataraa palleeqqusinnginnermik nalunaaruteqarsinnaanermut piumasaqaatit inatsisikkut aalajangersarneqarmata.

Peqqussummut missingiut malillugu palleeqqusaajunnaartitsisoqarsinnaavoq, inuup inuk alla orniguffigalugu, oqaatsitigut, allakkatigut saaffigalugu narrunarsarsimagaa

² Justitsministeriaqarfiup kaajallaasitaa nr. 11075, 12. februar 1990-imeersoq. Inatsinut Ataatsimiititaliaq isumaqarpoq kaajallaasitaq Kalaallit Nunaanni politii nut toqqaannartumik atuuttoq imaluunniit tamatumunnga tunngatillugu assinganik atornerqartoq. Ataatsimiititaliali tamanna uppernarsinikuunngilaa.

akornusersorsimagaaluunniit tunngavissaqartumik pasitsaanneqarpat, tassani aamma qarasaasiakkut attaveqaatitigut attaviginninnikkut allatulluunniit attaviginnissimanermut imaluunniit inuk saaffigalugu malersorlugu, imaluunniit inummut ”pillarneqaataasinnaasumik” iliuseqarsimappat tamatumunnga assersuunneqarsinnaasumik. Inuulli aapparmunik akornusersuinerminik ingerlatsiinnarniarnanik ilimaginninnerup aalajangersiamsumik tunngaveqarnissaa piumasaqaataavoq (ataatsimut isigalugu takuuk peqqussummut missingiummi §2, imm. 1).

Tassunga atatillugu *Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpaa* oqariaaseq “pillarneqaataasinnaasooq” Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermut inatsimmi oqaatsinut atorneqartunut naapertuutinngimmat. **Inatsisinut Ataatsimiititaliap kaammattuutigaa** peqqussummut missingiummi § 2, imm. 1, nr. 1, litra b iluarsineqassasooq, taamaalilluni aalajangersakkap oqaasertalerneqarnera Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermut inatsimmi oqaatsinut atorneqartunut naapertuuttunngortinneqarluni.

Peqqussummut missingiut malillugu aappaatut palleeqqusaajunnaartitsisoqarsinnaavoq inuup pineqartup pinerluttulerinermut inatsimmi toqutsineq, ujajaaneq, kiffaanngissusiiaaneq, nakuuserfiginnineq, ikuallatsitsineq, pinngitsaaliilluni atoqateqarneq allatulluunniit kinguaassiutitigut atorerluilluni pinerluuteqarneq pillugit aalajangersakkat malillugit pinerluuteqarsimaneranik imaluunniit pinerluuteqariarsimaneranik tunngavissaqartumik pasitsaassisoqarsimappat, pinerlineqartorlu (taassumaluunniit qanigisai) pinerluutigineqartup peqqarniinnera pissutigalugu pineqartumik attaveqarnissamik sapigaqarnissaat ilimagineqarpat (ataatsimut isigalugu takuuk peqqussummut missingiummi § 2, imm. 2)

Tamanna pillugu *Inatsuisinut Ataatsimiititaliap oqaatigissavaa* aalajangersakkap siunnersuutigineqartup siunertaa inatsisissamut piareersaatini erseqqinnerusumik allaaserineqarsimanngimmat, ilimagisariaqartorli siunertaq tassaasooq inuit peqqarniitsumik nukersorfineqarsimasut, pinerliisuminnit attavigineqarnikkut nuanniilliortinneqarsinnaanerannut sioratinneqarsinnaanerannullu illersorneqarnissaat. Tamanna ajunngitsumik siunertaqartutut oqaatigineqarsinnaavoq. Ataatsimiititaliali paasivaa aalajangersakkap qanoq siamasitsigisumik atuuffeqarnera inatsisissamut piareersaatini erseqqissumik nassuiaatigineqarsimanngitsoq, soorluttaaq apeqquserneqarsinnaasooq illersuiniarneq oqaatigineqartoq ima isumagineqareertiginersooq, allaat annerusumik iliuseqarsinnaanermik periarfissiinissamut naammattumik tunngavissaarulluni.

Ataatsimiititaliamit ilimagineqarpoq aalajangersagaq (pingaarnertut) nakuusersimasutut ilimagineqartunut il.il. sulilu pinerliineq pineqartoq pillugu pineqaatissinneqarsimanngitsunut atorneqarnissaa isumaliutaasooq. Taamaalilluni inuup, tunngavissaqartumik pasitsaassimanermik taamaallaat tunngavissaqarluni, killilersuiffiginissaa aalajangersakkap periarfissaalersippaa. Tamatumani isumaliutigineqarsinnaavoq tamatumunnga naammattumik

annertussusilimmik pisariaqartitsisoqarneraq, tamanna nunatsinni eqqartuussisarnermut inatsimmi § 359, malillugu pasisaq tigummigallagassanngortinneqarsinnaareermat, tamanna immikkut qularnaallisillugu pasitsaanneqarpat pasisaq ima peqqarniissusilimmik inatsisunik unioqutitsisimasoq, inatsisit atortinneqarnerat eqqarsaatigalugu pasisap iperagaasimanginnissaa pisariaqarsorineqarluni.

Aamma inunnut inoqammut nukersorsimaneremut allanullu pineqaatissinneqarsimasunut sulilu pineqaatissiisummik naammassinninniarlutik inissiisarfimmittunut imaluunniit naammassinnereerlutik iperagaasimasunut aalajangersakkap qanoq annertutigisumik atorineqarsinnaanerata paasiniarnissaanut inatsimmut piareersaatini erseqqissumik toqqammavissiingilaq. Aalajangersakkap oqaasertalerneqarnera malillugu tamanna mattunneqarsinnaavikkunangilaq. Aamma tassani isumaliutigineqarsinnaavoq tamatumunnga naammattumik annertussusilimmik pisariaqartitsisoqarneraq. Tamatumani eqqarsaatigineqarpoq Kalaallit Nunaanni pinerluttulerineremut inatsit nutaaq aqutigalugu aqqissuussinermik eqqussisoqarsimanagera, taanna malillugu inuit inoqammut peqqarniinnerusumik ulorianartorsiortitsillutik pinerluuteqarsimasut inissiisarfimmik naammassinninniarnermi affaani siullermi inissiisarfup avataani suliffeqarsinnaanerannik periarfissiingitsumik eqqussisoqarmat, tamatumalu saniatigut aatsaat pisuni immikkorluinnaq ittuni, pisariaqarpat paarsisumik ingiallorteqarluni aneerfeqarnissamat akuersisoqarsinnaalermat. Inunnut pineqaatissiissutisiaminnik naammassinnillutik iperagaasimasunut tunngatillugu isumaliutigineqarsinnaavoq, aqqissuussineq pineqartumut killilersuisoq nunatsinni pinerluttulerineremut inatsisip tunngaviusumik siunertaanut naapertuunnersoq: tassalu pinerluuteqarsimasoq pineqaatissiisummik naammassinnittoq inuiaqatigiinnut akuuleqqittussaasoq, tamanna ataatsimoornermi tamakkiisumik (sapinngisamillu inatsisunik naapertuisutut nalituutullu) peqataasutut.

Peqqussummut missingiut malillugu pingajuattut palleeqqusinnginneq aamma pisinnaavoq, inuk pinerluttulerineremut inatsimmi pinngitsaaliisarneq pillugu malittarisassanik, inuk alla pinngitsaalillugu katitinniarlugu unioqutitsisoq unioqutitseriartorluunniit ”naammaginarumik tunngavissalimmik” pasineqarpat.

Aalajangersagaq inatsit nr. 434, 01. maj 2013-imeersoq aqutigalugu palleeqqusinnginneq, sumiiffimmeeqqusinnginneq aamma peersitaaneq pillugit inatsimmut ilanngutsinneqarpoq. Inatsisip allanngortinneqarneranik siunertaavoq pinngitsaaliilluni katititsisoqartarneranik akiuinerup nukittorsarneqarnissaa, aalajangersakkallu siunertaraa inuusuttut, ilaqquttanut inuusuttup kissaatiginnigisaanik katitinniarlugu siorasaarisunut assingusumilluunniit iliortunut, illersorneqarnissaat.

Tamatumunnga *Inatsisunut Ataatsimiititaliap oqaatigissavaa* pinngitsaaliilluni katititsisarneq Kalaallit Nunaanni atorineqanngilluinnarunartoq, taamaalillunilu aalajangersagaq

attuumassuteqarsorinanngitsoq. **Inatsisinut Ataatsimiititaliap kaammattuutigaa** aalajangersagaq peerneqassasoq.

2.2. Sumiiffimmeeqqusinnginneq

Peqqussummut missingiutip nassataraa inuup, inuup allap najugaata, suliffiata, ilinniarfiata, sumiiffiata, imaluunniit sumiiffiigigajuttagaasa qanittuani siumut killilikkami, najuussinnaaneranik kiisalu angalasinnaanerannik politiit inerteqquteqarsinnaalernerat.

Sumiiffimmeeqqusinnginneq ukiumi ataatsimi atuutissaaq. Siumulli sivikinnerusumik atuuttussanngortinneqarsinnaavoq. Suli sumiiffimmeequsiinnginnissamut tunngavissaqarpat ukiumi ataatsimi atuuffiup ingerlanerani naanerani luunniit piffissaq atuuffiusoq sivitsorneqarsinnaavoq.

Sumiiffimmeeqqusinnginneq palleeqqusinnginnermut sanilliullugu akulerunneruvoq annertunerungaatsiartoq, taamaammallu sumiiffimmeeqqusinngissinnaaneranut atatillugu piunasaqaataasut sakkortunerupput.

Sumiiffimmeeqqusinngittoqarsinnaavoq:

- pineqartup palleeqqusinnginnermik piaaraluni unioqqutitsisimaneranik tunngavissaqartumik pasitsaassisoqarpat,

imaluunniit

- pineqartup akulikitsunik uteqqiattumik inummut allamut saaffiginnittarsimaneranik allatulluunniit palleeqqusiunnaarnissamik tunngavissiisumik pissusilersorfiginnittarsimaneranik tunngavissaqartumik pasitsaassisoqarpat,

imaluunniit

- pineqartup pinerluttulerinnermut inatsimmi inummut annertuumik navialisitsisumik pinerluteqarnermut aalajangersakkat ilaannik, palleeqqusaajunnaartitsinissamut tunngavissiisinnaasumik unioqqutitsisimaneranik tunngavissaqartumik pasitsaassisoqarpat,

imaluunniit

- pineqartup allamik, palleeqqusaajunnaartitsinissamut tunngavissiiinnaasumik, katinnissamut pinngitsaaleeriarsimaneranik tunngavissaqartumik pasitsaassisoqarpat,

imaluunniit

- pineqartup illoqatimi arlaanut pinerluttulerinermut inatsimmi aalajangersakkat ilaannik peersitaanermut tunngavissiiinnaasumik, unioqquutitsisimaneranik tunngavissaqartumik pasitsaassisoqarpat.

Aatsaalli sumiiffimmeequsaajunnaartitsisoqarsinnaavoq, inuup allap illersorneqarnissaa eqqarsaatigalugu palleeqqusinnginneq naammattutut nalilerneqanngippat.

Sumiiffimmeequsaajunnaartitsinerup qanoq siammarneqarnissaa pillugu aalajangiiniarnermi pineqartup sumukarsinnaanermut piginnaatitaaffia naammaginartumik isumaliutigineqassaaq. Assersuutigalugu pineqartut affarleriippata sumiiffimmeeqqusinnginnerup atuutsinneqarsinnaanera ajornakusuusaaq.

Taamaalilluni peqqussummut missingiummi sumiiffimmeeqquusaannginneq, ilaatigut immikkut tunngavissaqartutut nalilertariaqartuni sumiiffigeqqusaasut angalaffigeqqusaasullu pillugit aalajangersakkamik imaqarpoq, ilaatigullu sumiiffimmeeqqusinnginneq, taamaaliornermi pineqartup atugarisaanik innarliinermut – imaluunniit pissusilersuutip qanoq sualutsigineranut, naleqqersuussisinnaaneq pillugu aalajangersakkamik imaqarpoq.

Sumiiffimmeequsaajunnaarsitsinermut tunngatillugu ***Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpaa***, aaqqissuussineq siunnersuutigineqartoq ajunngitsumik siunertaqartoq: inuit nakuuserfigineqarsimasut, akornusersorneqarsimasut il.il. angerlarsimaffimmi, suliffimmi ornittakkaminnilu allani nakuuserfiginnitsiminnik akornusersuisorisimasaminnillu naapitsinissartik annilaanngaginagu angalasinnaanissamut periarfissinniarneqarmata. Taamaattorli siunnersuummi imarisap taassuma Kalaallit Nunaanni pissutsit piviusut eqqarsaatigalugit atuutsinniarneqarsinnaanera ajornakusoortungavoq. Taamaalilluni sumiiffimmeequsaajunnaartitsineq nunami maani nunaqarfinni (illoqarfinniluunniit minnerni) atuutsinneqarsinnaanera ilimanaateqarpallaanngilaq, tassami naleqqersuussisinnaaneq pillugu aalajangersakkanut akerliliinani pineqartup sumukarsinnaatitaaneranik annertuumik innarliinani sumiiffimmeequsaajunnaartitsisinnaaneq ilimananngimmat. Tassani eqqaamaneqassaaq nunaqarfitta siammasissusii annikitsuararsuusarmata nalinginnaasumillu ataasiinnarmik aningaaserivittut allakkerivittullu atuutiutigisumik pisiniarfeqartarnerat, ataasiinnarmik atuarfeqartarlutik meeqqeriveqartarlutillu, ikitsuinnarnik innuttaasut imertarfigisinnaasaannik imertartarfeqartarlutik, ataasiinnarmik innuttaasut uffariarfigisinnaasaannik errorsiartorfigisinnaasaannillu illumik sullissiveqartarlutik, ataasiinnarmik

nakorsiartarfeqartarlutik, ataasiinnarmik nunaqarfimmut/miit assartuinermut umiatsiaararsorlunilu aalisartunut piniartunullu sinaakkusiisumik talittarfeqartarlutik, amerlasuutigut nunaqarfiup aningaasarsiornikkut periarfissaanut tamarmiusumut toqqammavituaasusumik.

Tamanna imaattariaqanngilaq, siunnersuummi immikkoortup taassuma asoorunneqartariaqartoq, paasineqartariaqarporli summiiffimmeeqqusinninnerup nunaqarfinni illoqarfinnilu mikinerni atorneqarsinnaanera killilerujussuussammat.

2.3. Peersitsineq

Peqqussummut missingiutip nassataraa inummik illoqamminik nukissorfiginnissimasumik qunusaarisimasumillunniit angerlarsimaffianit peersitsinissaq politiinut ajornarunnaanera (assersuutigalugu ueq/nuliaq inooqatigisarluunniit).

Peersitsineq pisinnaavoq pineqartup illumi najugaqaqataasup tungaanut pinerluttulerinermit inatsimmi kinguaassiutitigut atornerluineq pillugu aalajangersakkanik, pinerluttulerinermit inatsisimmi sumiginnaaneq pillugu aalajangersakkanik, ilaqaariinnerup iluani nikassaataasumik pissusilersorsimanermik, siorasaarineq pillugu pinerluttulerinermit inatsimmi aalajangersakkanik, pinerluttulerinermit inatsimmi kinguaassiutitigut pinerluuteqarneq, toqutsilluni timimillu pinerliilluni pinerluttuliornerit (tassunga nukersorneq ilanngullugu) imaluunniit Inuup kiffaanngissuseqartitaananut pinerluttuliornerit pillugu aalajangersakkanik unioqquטיםisimanagera tunngavissaqartumik pasitsaanneqarsimappat. Aammattaaq peersitsineq pisinnaavoq pineqartoq najugaqaqataasumut nukissorfiginninnissamik siorasaarilluni pissusilersorsimappat.

Tamatuma peqatigisaanik pineqartup angerlarsimaffimmiiginnarnissamut periarfissinneqaruni inatsisit pineqartut ilaannik unioqquטיםeqqinissaata naatsorsuutiginnissaanut aalajangersimasumik tunngavissaqassasoq piumasaqaataavoq.

Peersitsinerup sivilissusissaa sapaatip akunneri sisamat pallillugit erseqqinnerusumik aalajangersarneqarsinnaavoq. Killiliusaaq sivitsorneqarsinnaavoq kisianni tamanna sapaatip akunneri sisamakkarlugu. Piumasaqaatit suli atuunnissaat sivitsuisinnaanermut piumasaqaataavoq.

Politiit peersitsinermik suliamik taassuminnga sularinninnerminnut atatillugu inummik nalunaaquttap akunneri 24-it pallillugit tigumminnikkallarsinnaapput, tamanna inuup pineqartup najugaqaqataasumut nukissorfiginninnissamik siorasaarilluni pissusilersorsimanagera ilimagissallugu tunngavissaqarpat.

Peqqussummut missingiut peersitsinerup, taamaaliornermi pineqartup atugarisaanik innarliinermut – imaluunniit pissusilersornerup qanoq sualussimatigisimaneranut, naleqqersuussisinnaaneq pillugu aalajangersakkamik imaqarpoq.

Tamatuma saniatigut peqqussummut missingiut aalajangersakkamik imaqarpoq, taanna malillugu peersitsinermi immikkut tunngavissaqarluni ikkunneqarsimasutut isigineqartariaqartumik sumiiffimmiittoqarsinnaavoq il.il. Piareersaatini tunngavissaatinneqarpoq, peersitaasimasoq pigisaminik pisariaqartitaminik angerlarsimaffimmut aallernissaminut periarfissaqartitaassasoq (tassaasinnaasut atisat), tamannalu politiinit ingiallorneqarluni pisinnaasariaqarpoq.

Inuk 18-it inorlugit ukiulik peersitaasinnaangilaq.

Politiit peersitsinerup atatillugu tamanna pillugu kommunimut paasissutissiisapput, taamaalillutik isumaginninnermi oqartussat suliamut malitseqartitsinissaminut periarfissinneqarlutik.

Peersitsinerup tunngatillugu *Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpaa*, aaqquussineq siunnersuutigineqartoq ajunngitsumik siunertaqartoq: aappariinnermi nakuuserarnermut (inoqutigiinni nakuuserneq ataatsimut isigalugu) akulerunnissaq, tamaalilluni nukersorfineqartoq piffissami aalajangersimasumi toqqissisimanermik illersorneqarnermillu atugaqarsinnaaqqullugu, taamaalillunilu aappariinnermiiginnassanerluni imaluunniit qimannissaq toqqassanerlugu eqqissilluni isumaliutiginnissinnaaqqullugu. Aammattaaq pissusissamisoornerusinnaavoq, angerlarsimaffimmit qimagutsinneqartoq tassaappat pinerliisoq, tamanna pinerlineqartoq meerarisinnaasullu pinnatik.

Ataatsimiititaliali maluginiarsimavaa inatsisunik atortitsinerup ministeriaqarfiup ilisimatusarnermut immikkoortortaqarfia danskit aaqquussinerat assingusoq pillugu 2006-imi 2009-milu nalilersuisimammatt. Nalilersuinerit taakku tamarmik ukiuni marlunni ingerlanneqarput. Paasinarsivoq 2004-miit 2006-imut pisuni 45-ni peersitsisoqarsimasoq, tassa ukiumut 22-it missaanniittarlutik. 2007-imiit 2009-mut peersitsinerit 43-uusimapput, aammattaaq ukiumut 22-it missaanniittut. Danmarkimi innuttaasut 5,7 millionit missaanniippat, Kalaallit Nunaanni innuttaasut 56.000-it missaanniittut. Allatut oqaatigalugu Kalaallit Nunaat innuttaqassutsikkut Danmarkimit 100-riaammik mikineruvoq. Kalaallit Nunaanni innuttaqassutsikkut naatsorsorlugu nakuusernermik nalunaarutiginnittarnerit sisamariaammik amerlanerugaluartulluunniit, peersitsinerup aalajangersakkat nunami maani agguaqatigiisillugu immaqa ukiumut ataasiaannarlutik atorneqartarnissaat ilimagisariaqarpoq. Siunnersuut pitsaasumik siunertaqaraluarpuunniit oqaatigineqartariaqarpoq, aaqquussinerup (taamak katitigaatigisumik), atorneqartarnissaa qaqutiguungaarmat oqartussaasut akuusut sungiussinissaminut misilittagaqarfigilernissaanullu

periarfissaqarfiginngisaannik immaqalu allaat piuneranik ilisimaqarfigilinngisassaannik, eqqussineq iluanngequteqarsinnaasoq.

Aammattaaq ataatsimiititaliap oqaatigissavaa, aaqquissuussinerup qimarnguiit atorfissaqartinneqarnerannik annikinnerulersitsinissaa Naalakkersuisut naatsorsuutigisinnaangikkaat.

2.4. Peqqussummut missingiut pillugu Inatsisinut Ataatsimiititaliap oqaaseqaatai allat

Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpaa, peqqussummut missingiutip kalaallisuunngortinneqarnera annertuunik isumaanut tunngasutilinnik kukkuneqartoq. *Inatsisinut Ataatsimiititaliap kaammattuutigaa* kalaallisuunngortinneqarnera naqqissorneqassasoq.

Inatsimmut, peersitsisoqarsinnaanerup Danmarkimut siullerpaamik eqqunneqarneranut tunuliaqutaasumut, (peersitsitsisarneq palleeqqusinnginnermillu nalunaarutiginnissinnaanermut piginnaatitaaffiit pillugit inatsit) nassuiaatini paasissutissiissutigineqarpoq pillaatissiisarneq pillugu ataatsimiititaliap isumaliutissiissummi inatsimmut tunngaviliisumi tikkuarsimagaa peersitaasumut, taassuma inatsisitigut inissisimanera pillugu ilitsersuusiortoqartariaqartoq, ilitsersuullu taanna peersitaasumut peersitaanerup nalunaarutigineqarneranut atatillugu tunniunneqartariaqartoq.

Palleeqqusinnginneq, sumiiffimmeeqqusinnginneq peersitaanerlu pillugit inatsimmut nassuiaatini tamatuma saniatigut paasissutissiissutigineqarpoq pillaatissiisarneq pillugu ataatsimiititaliap pisariaqartutut isigigaa inatsisissatut siunnersuutip atuutsilersinneqarneranut atatillugu naqitatigut paasissutissanik paasiuminarsakkamik nalunaarutiginnittunut (unnerluutiginnittunut) tunniunneqartartussamik, malittarisassanik pingaarutilinnik, malersugaanermillu ajoqusersorneqarnermillu nalaataqartut qanoq pissusilersornissaat pillugu siunnersuutiniq imaqartumik politiinit suliaqartoqassasoq.

Nangillugulu paasissutissiissutigineqarpoq pillaatissiisarneq pillugu ataatsimiititaliaq isumaqartoq, palleeqqusinnginneq, sumiiffimmeeqqusinnginneq kiisalu peersitaasarneq pillugit politiit, pisortat oqartussaasui allat il.il. siunnersuinerminni atorsinnaasaannik ilitsersuummik quppersagaliortoqarpat, tamanna palleeqqusinnginnermut peersitaasarnermillu malittarisassat atorneqarnerisa annertusarneqarneranut iluaqutaasinnaasoq. Atortussat paasissutissiissutit tamanit aaneqarsinnaasumiissapput ilaatigut politiit nittartagaanni.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpaa, Pillaatissiisarneq pillugu Ataatsimiititaliap atortussanik paasissutissiissutiniq suliaqartoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarnera, taamatullu

taakku tamanit pissarsiarineqarsinnaanerinik ajornarunnaarsitsineq aamma inatsisip Kalaallit Nunaannut atuutsilersinneqarneranut atatillugu atuuttoq, atortussallu paasissutissiissutit kalaallisuunngorlugit danskisuunngorlugillu pigineqartariaqartut.

3. Kalaallit Nunaanni pinerluttulerineq pillugu inatsisip aamma Kalaallit Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarneq pillugu inatsisip allanngortinneqarnissaanut siunnersuut (Oqarasuaatikkut nalunaaruteqartarneq, kalaallit nunaanni pinerluuteqarsimasunut inissiisarfinni pissaanermik atuneq, kiisalu palleeqqusinnginneq, sumiiffimmeeqqusinnginneq peersitaanerlu il. il.)

3. 1. Oqarasuaatikkut nalunaaruteqartarneq

Nalunaaruteqartarneq pillugu maleruagassat atuuttut

Eqqartuussinissat pillugit nalunaarutit arlallit Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermut inatsit malillugu nalunaarutiginninnikkut pisassapput. Assersuutigalugu pinerluttulerinermik suliassani unnerluussaasumut unnerluussut nalunaarutigineqassaaq, sorluttaaqq uppersaasussat nalunaarutiginninnikkut aggersarneqassasut.

Nalunaarutiginninneq pissaq ”nalunaarutiginnittartup nalunaarutiginninneratigut”, ”allakkerivitsigut nalunaarutiginninnertut” imaluunniit ”allakkatigut nalunaarutiginninnertut”³.

“Allakkerivitsigut nalunaarutiginninnermi” nalunaarut allakkerivitsigut tunniunneqassaaq, tiguisorlu uppersaasiissalluni.

“Allakkatigut nalunaarutiginninnermi” allakkatigut nalunaarut inummut nassiunneqassaaq noqqaassutitalerlugu pineqartup tigusaqarnerminut uppersaat ilanngunneqartoq atsiorlugulu utertissagaa.

“nalunaarutiginnittartup nalunaarutiginninneratigut” nalunaarutiginninneq pisassaaq, politiitut atorfillip, kommunefogedip imaluunniit nalunaarutiginnittartup allakkatigut nalunaarummik inummut tunniussaqaarneratigut, tiguisorlu uppersaasiissalluni.

Kalaallit Nunaanni Politimesteri eqqartuussisoqarfinnut tamanut immikkut inunnik arlaqartunik nalunaarutininik nalunaarutiginnittartussanik ivertitsissaaq⁴. Tamatuma saniatigut Politiit imaluunniit eqqartuussisut siulittaasuat pisariaqassappat inummik

³ Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermut inatsimmi § 133, imm. 1

⁴ Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermut inatsimmi § 139, imm. 2

nalunaarutiginnittartussatut piukkunnartumik ataasiarluni nalunaarutiginnittussamik piginnaassusiliisinnaapput⁵.

Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermut inatsimmi § 139, imm. 1 malillugu politiitut atorfillit aamma kommunefogedit immikkut piginnaaniligaanngikkaluarlutik nalunaarutiginnittuusinnaapput.

Nalunaarutiginnittartoq aqutigalugu aamma allakkatigut nalunaarutiginninneq sapinngisamik pisariaqarpoq pineqartup najugaanut, najorallagaanut imaluunniit suliffigisaanut ornigunnikkut pissaaq.

Taamaattorli nalunaarutiginninneq pisut ilaanni inuit allat aqutigalugit pinsinnaavoq, tamanna assersuutigalugu pineqartup nulia, sulisitsisua sulisualuunniit aqutigalugu⁶.

Inatsisissatut siunnersuutip tunuliaqutaa – Oqarasuaatikkut nalunaarutiginninneq

Danskit eqqartuussisarnermut inatsisaanni 2012-imi allannguinnikkut *oqarasuaatikkut* nalunaarutiginnissinnaanermut periarfissiisoqarpoq.

Tamatuma saniatigut oqarasuaatikkut nalunaarutiginninnermut sms-ikkut uppersaasoqarsinnaaneranut periarfissiisoqarpoq, taamatullu eqqartuussivimmu aggersagaasumut eqqartuussinissap pineqartup qaqugu sumilu pinissaa pillugu eqqaasitsissummik sms-ikkut nassiussisoqarsinnaalerluni.

Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermut inatsimmi malittarisassanik assingusunik eqqussisoqarnera siunnersuutip nassatarissavaa.

Siunnersuut malillugu aallaavittut oqarasuaatikkut nalunaarutiginninnerit suliassanut allagaatinullu assigiinngitsunut tamanut atorneqarsinnaalissapput. Allagaatilli ilaat aalajangersimasut oqarasuaatikkut nalunaarutigineqarnissamut tulluanngissinnaapput, tamanna assersuutigalugu inuinaat saqitsaannerannik sulianut kiisalu unnerluussutinut annertungaaramik katitigaangaaramillu oqarasuaatikkut nalunaarutigineqarnissaat tulluanngissinnaasunut tunngatillugu.

Oqarasuaatikkut nalunaarutiginninneq pissaaq, nalunaarutigineqartussap pineqartumut oqarasuaatikkoorlugu nalunaarutigineqarneratigut. Tamatuma kingornatigut nalunaarut allaganngorlugu nassiunneqassaaq (tassa pippilianngorlugu) atatillugulu tigussisussaq

⁵ Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermut inatsimmi § 139, imm. 3

⁶ Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermut inatsimmi § 135

nalunaaruteqarnek pillugu uppersaammik tunineqassaaq. Allagaq aamma nalunaarutiginninneq sioqqullugu nassionneqarsinnaavoq.

Nalunaarutiginninneq ullormi pineqartup oqarasuaatikkut nalunaarfigineqarnerani pisimasutut naatsorsuutigineqassaaq.

Allakkap tamarmiusup oqarasuaatikkut oqaloqatigiinnermi atuffassissutiginnissaa pisariaqanngilaq, tamanna pineqartup kissaatiginnippagu. Oqartussaasup taamak iliortoqarnissaanik piunasaqarsinnaaneq pillugu pineqartoq ilitersuutissavaa.

Oqarasuaatikkut nalunaarutiginninnermi inuup nalunaarummik apuussisup pisussaaffigaa nalilersussallugu inuup nalunaarfigineqartup oqarasuaatikkut oqaloqatigiinnermi pineqartunik paasinnissimanera. Taamaattoqarsimangippat nalunaarutiginninneq pisimasutut nalilerneqarsinnaanngilaq, taamaalillunilu taarsiullugu nalunaarutiginneriaatsimik allamik atuisoqartariaqassaaq.

Oqarasuaatikkut nalunaarutiginninnerup sunniutilimmik ingerlanneqarsinnaaneranut tunngavissaatinneqarpoq, nalunaarummik apuussisup oqarasuaatip normui (tassani aamma normut isertuussat) pillugit paasissutissanik attuumassutilinnik pissarsisinaanera. Inuit oqarasuaammut isortuussamik normoqarlutik Kalaallit Nunaanni najugaqartut oqarasuaatikkut nalunaarfigineqarsinnaassappata tunngavissaatinneqarpoq oqartussaasut oqarasuaatikkut nalunaarutiginnittussat oqarasuaatit normuinik isertuussanik pissarsisinaaneranunt Kalaallit Nunaanni inatsisitigut periarfissiinissaq.

Oqarasuaatikkut nalunaarutiginnissinnaaneq siunnersuut malillugu taamaallaat inummut pineqartumut toqqaannartumik pisinnaavoq.

Oqarasuaatikkuttaaq nalunaarutiginninneq siunnersuut malillugu suliffigisamut sianernikkut pisinnaavoq, kisianni tamanna pineqartumut toqqaannartumik pissaaq. Taamaalilluni oqartussaasoq nalunaarutiginnittussaq suliffimmut sianersinnaassaaq pineqartullu oqaloqatiginissaa qinnutigalugu. Nalunaarutiginnittussarli saaffiginnissutip sumut tunngasuunera pillugu suliffimmut paasissutisseeqqusaanngilaq.

Siunnersuut inatsisitigut inuttut isigineqarsinnaasunut oqarasuaatikkut nalunaarutiginnissinnaanermut periarfissiinngilaq.

Sms-ikoorlugu uppersaaneq eqqaasitsinerlu

Siunnersuutip tamatuma saniatigut nassataraa oqarasuaatikkut nalunaarutiginninnerup sms-ikoorlugu uppersarneqarsinnaanera, taamatullu inummut eqqartuussivimmut

aggersarneqarsimasumut eqqartuussinerup ingerlanneqarnissaanut piffissaliussaq sumiiffissarlu pillugit eqqaasitsissummik nassiussinissamut sms-ip atorneqarsinnaaneranut.

Tamatuminnga siunertaavoq eqqartuussinerni takkutinngitsoortartut ikilisarniarneqarnerat.

Oqarasuaatikkut naluunaarutiginninneq angerlarsimaffimmi oqarasuaammut sianerluni pisimappat, taamaalillunilu sms-ikkut uppersarsaammik nassiussisoqarsinnaanani, uppersarsaaneq allakkatigut nalinginnaasutigut pisariaqassaaq.

Eqqaasitsissutinik nassiussinerit ingammik suliani eqqartuussinissaq sioqquaterujussuarlugu ullulernerqarsimasunut atussallugit tulluarsinnaapput.

Naluunaarutiginnittarnunik piginnaatitaaffiliineq

Naluunaarutiginnittartuq aqqutigalugu naluunaarutiginninnerit Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermut inatsit atuuttoq malillugu politiit atorfilinnit, kommunefogedinit Kalaallillu Nunaanni politimesterimit naluunaarutiginnittartutut ivertinneqarsimasunit naluunaarutigineqassapput.

Tamatuma saniatigut politiit imaluunniit eqqartuussisut siulittaasuat pisariaqassappat inummik naluunaarutiginnittartussatut piukkunnartumik naluunaarutiginninnerik ataasiakkaanik isumaginnittartussamik piginnaassusiliisinaapput.

Tamanna aamma siunnersuut malillugu oqarasuaatikkut naluunaarutiginnittarnermut atuutissaaq.

Siunnersuutip tamatuma saniatigut eqqartuussivinni atorfillit immikkut akuersissuteqanngikkaluarlutik oqarasuaatikkut naluunaarutiginnissinnaaneranut periarfissippai.

3. 2. Kalaallit Nunaanni pinerluuteqarsimasunik inssiisarfinni pissaanermik atuisarneq

Kalaallit Nunaanni pineqaatissiissummik naammassinninnermut atatillugu pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup pineqaatissinneqarsimasup tungaanut pissaanermik atuisinnaaneranut pinerluttulerinnermut inatsimmi §222 maleruagassiiivoq.

Pinerluttulerinnermut inatsimmi § 222, imm. 1, malillugu inssiivik tamanna pisariaqarpat inissitamut pissaanermik atuisinnaavoq, nakuusernissamik aarlerinartorsiorneq pinngitsoortinniarlugu imaluunniit sakkortuumik pinaaserneq ajugaaffiginiarlugu, imminornissaq imaluunniit allatut imminut ajoquserniarneq pinngitsoortinniarlugu,

qimaanissaq pinngitsoortinniarlugu imaluunniit qimaasoq unitsinniarlugu imaluunniit pineqaatissiissutitut peqqussutaasoq pinngitsaaliissummik naammassitinniarlugu, tamatuma ingerlaannaq naammassineqarnissaa pisariaqaraangat aamma inissitap inissiivimmi sulisut tamanna pillugu innersuussutaat akueriumangikkaangagit imaluunniit malikkumangikkaangagit.

Pissaanermik atuisoqassanngilaq tamanna akuliunnerup siunertaanut aamma narrunarsaanissamut inuummarlutsitsinissamullu, akuliunnerup nassatarisassaatur ilimagineqarsinnaasunut, sanilliullugu naleqqutinngitsumik akuliunnerussappat. (naleqqersuussisinnaaanermut tunngavissaq)⁷.

Pissaanermik atuineq pissutsit apeqqutaatillugit sapinngisamik qajassuartumik pisassaaq. Pissaanermik atuinerup kingorna pineqartoq nakorsamit misissorneqassaaq nappaateqartoqarnera pasitsanneqarpat, matumani ilanngullugu pissaanermik atuinerup atatillugu inissitap ajoqusersimanersoq, imaluunniit inissitap nakorsamit ikiorneqarnissani noqqaassutigippagu⁸.

Pinerluttulerinermut inatsimmi §222, imm. 2, malillugu pissaanermik atuisoqarsinnaavoq tigumminninnikkut, ajattaanikkut imaluunniit anaatamik atuinikkut.

Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarnermut Siunnersuisoqartigiit kaammattuuteqarsimapput, inissiisarfinni sulisut inissinneqarsimasut tungaannut aamma qasilitsumik serpartaatiniq eqqornaveeqqutinillu atuisinnaalernissaannut.

Tamanna tunngavigalugu inatsisissatut siunnersuummut missingiummi siunnersuutigineqarpoq pinerluttulerinermut inatsimmi §222, imm. 2, aqqutigalugu tamatumunnga tunngavissiortoqassasoq.

Inatsisissatut siunnersuummut missingiutikkut aamma siunnersuutigineqarpoq §222, imm. 2-mi pissaanermik atueriaaseq ajattaaneq peerneqassasoq.

3.2.1. Ajattaaneq

Pinerluttulerinermut inatsimmi §222, imm. 5, malillugu Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmi aqutsisut maleruagassiussapput inissitanut pissaanermik atuineq pillugu. Aalajangersagaq taanna tunngavigalugu Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup inissiisarfinni inissinneqarsimasunut pissaanermik atuisarneq pillugu nalunaarut nr. 1161, 7. december 2009-meersoq atuutsilersippaa (pissaanermik atuisarnermut nalunaarut).

⁷ Tak. Pinerluttulerinermut inatsimmi § 222, imm. 3

⁸ Tak. Pinerluttulerinermut inatsimmi § 222, imm. 4

Pissaanermik atuisarnej pillugu nalunaarummi § 1, imm. 2, malillugu pissaanermik atuineq taamaallaat tigusinikkut anaatamillu atuinikkut pisinnaavoq. Naak ajatsineq pinerluttulerinermut inatsisip nassatarisaanik Kalaallit Nunaanni inatsisit malillugit atorneqarsinnaagaluartoq, pissaanermik atuisarnermut nalunaarummi aalajangersagaq taaneqartoq malillugu killormoortuanik ajatsineq Kalaallit Nunaanni inissiivinni atorneqarsinnaangilaq.

Inatsisissatut siunnersuutip nassataraa pinerluttulerinermut inatsisip pissaanermik atueriaatsit pillugit najoqputassiaani ajatsinerup peerneqarnera, tamanna nalunaarummi aalajangersakkat atuutereersut naapertorlugit.

3.2.2. Eqqornaveeqqut

Pinerluttulerinermut inatsisip maannakkut atuuttup atuutilernissaata tungaanut eqqornaveeqqut pissaanermik atuinermut atatillugu atorneqarsinnaasimavoq. Danmarkimi pillaatisiamik naammassinnittarneq pillugu inatsit malillugu suli eqqornaveeqqut atorneqarsinnaavoq.

Eqqornaveeqqut atorneqartarpoq timimut assiaqutaralugu nissut qulaatungaat timilu illersorniarlugit. Inissiisarfimmi sulisoq mianersorluni inissinneqarsimasumut qanillartortarpoq, peqatigitillugu inissinneqarsimasoq qinnuigineqarluni palloqqullugu, taamaalilluni annikinnerpaamik pissaanermik atuilluni inissinneqarsimasoq paffiisigut paarnaaqqusersinnaangorlugu isumannaatsumullu ingerlatissinnaangorlugu. Inissinneqarsimasup sulisup peqqusissutai malinngikkunigit, taanna teqeqqumut unnguniarneqartarpoq tassangga eqqornaveeqqutit ataannut naqinneqartarluni taavalu paffimmigut parnaaqquserneqarluni.

Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmut Pisortaqarfik kiisalu Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik naliliipput eqqornaveeqqutip pissaanermik atuinermut atatillugu atorneqarnera iluaqutaasoq qajassuussisuusorlu, tamannalu tunngavigalugu siunnersuutigalugu, ilaatigut Kalaallit Nunaanni inissiisarfinni sulisunut illersuutitut, pissaanermik atuinermut atatillugu eqquteqqinneqassasoq.

Tamanna tunngavigalugu Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarnermut Siunnersuisoqatigiit kaammattuutigivaat Kalaallit Nunaanni inissiisarfinni eqqornaveeqqutit atorneqarsinnaanerannut sapinngisamik piaartumik tunngavissiorqassasoq. Taamaammallu siunnersuutigineqarpoq pinerluttulerinermut inatsit tamanna naapertorlugu allanngortinneqassasoq.

Inatsisissatut siunnersuummut nassiuatigineqartoq malillugu tunngavissaatinneqarpoq eqqornaveeqqut taamaallaat inissinneqarsimasunik soriarsinnaajunnarsitsissutitut atorsinnaassasoq, tamanna nakuusertoqaratarsinnaanera pinaveersimaniarlugu, akerliuneq sakkortoq pinngitsoorniarlugu imalunniit akornuserniarlugu imminut toqunniarneq allatulluunniit imminut ajoquserniarneq pinngitsoortinniarlugu. Eqqornaveeqqut atorsinnaassaaq taamaallaat periaatsit sallaannerusut misilinneqareersimappata imaluunniit atussallugit naammangippata. Tamatumani piunasaqaataavoq pissaanermik atuisarnermut nalunaarummi⁹ tamanna pillugu aalajangersakkamik ikkussisoqassasoq.

Tamatuma saniatigut pinerluttulerinermut inatsimmi pissaanermik atuisarnermut malittarisassat nalinginnaasut malillugit, pissaanermik atuinermut atatillugu eqqornaveeqqut atornerqarsinnaassapput. Taamaalluni eqqornaveeqqummik atuneq naleqqersuunneqarsinnaasumik qajassuussisumillu akuleruffiginninnissamut tunngavissiat naapertorlugit pisassaaq, soorluttaaq eqqornaveeqqummik atuinermut kingornatigut, pisup qanoq pisariaqalersitigineraa apeqqutaatillugu, pineqartoq nakorsamit misissorneqartassasoq.

3.2.3. Qasilitsumik serpartaat

Qasilitsumik serpartaat danskit paarnaarussiviini pissaanermik atuinermut atatillugu inatsisit naapertorlugit atornerqarsinnaanerat eqqunneqarsimavoq, tamanna siullermik pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup suliffeqarfiisa ilaanni misiliutitut¹⁰, tamatumalu kingorna pissaanermik atuinermut tunngatillugu atuuttuartsannorlugi¹¹.

Qasilitsumik serpartaat imerpalasuvoq, qasilitsut kimingannik pilerfeqartoq, inummut eqqorniakkamut serpartaatigineqartartoq. Qasilitsumik serpartaammik serpaasoqartarpoq serparneq amitsoq eqimalluartoq, 6-7 meterimik ungasissusillit angullugit sunniuteqartartoq atorlugu, sunniutigisarlugu erngertumik isitigut noqartoorneq taamalu sivikitsumik isigisaarunneq, sivisussuseqartoq minutsini 30- 45-ni, aamma taamaakkami qasilitsumik serpartaat sukumiisumik soriarsinnaajunnaarsitsiniarnermut atortuuvoq. Sunniutaa ingerlaannartumik atulersarpoq. Isitigut noqartoorneq saniatigut amerimik qasilisitsisarpoq, ameraasani ippigusutsisarluni quersornartarlunilu, aammattaaq eqqorneqartoq sammiveeruttuusisarpoq iluaalliorlunilu.

Qasilitsumik serpartaaneq kingorna ippigisat iluarsiniarneqarsinnaapput kiinaq isillu imermik kuutsisivigalugit sivisuumik, annernartut malunnarunnaarsartarmagit qasilitsullu aseqqi kuugullugit. Sunniutaa akunnerit marluk qaangiunneranni malunnarunnaartarpoq,

⁹ Pinerluuteqarsimasunik inissiisarfinni inissinneqarsimasunut pissaanermik atuisarneq pillugu nalunaarut nr. 1161, 7. december 2009-meersoq

¹⁰ Inatsisikkut nr. 348, 6. maj 2009-meersukut

¹¹ Inatsisikkut nr. 183, 8. marts 2011-meersukut

kiinarli isillu imermik kuutsitsivigigaanni annernartui minutsit 45-t kingornatigut qaangiuttarput.

Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmut Pisortaqarfik Kalaallillu Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik tassunga atatillugu isumaqarput danskit paarnaarussiviini qasilitsumik serpartaat pissaanermik atuinermi inatsisitigut akuerisaasumik atugaalermat imaattariaqanngitsoq qasilitsumik serpartaatip Kalaallit Nunaanni inissiisarfinni ammasuni pissaanermik atuinermi inatsisitigut akuerisaasumik atugaalertariaqartoq. Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmut Pisortaqarfiup Kalaallillu Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup oqaatigisaat malillugu kingornatigut paasinarsisimavoq ingammik Nuummi pineqaatissinneqarsimasunik inissiisarfimmi pisut ilaanni qasilitsumik serpartaat pissaanermik atuinermit atatillugu iluaqutaasumik atorineqarsinnaasoq, tamanna ilaatigut ulorianaateqarsinnaasumik timikkut nukersorfiginnilluni pissaanermik atuinissamik pinaveersaarutitut, ilaatigullu sulisut pisuni isumannaassutsimik ulorianartorsiortitsisuni iliuseqarnerminni isumannaatsuunerannik qaffassaataasinnaasoq. Aammattaaq Kalaallit Nunaanni inissiisarfinni qasilitsumik serpartaatip atorineqarsinnaanera pisuni sakkortunerusuni politiinik aggersaasariaqarnerup pinaveersaartinneranut atorineqarsinnaavoq. Tassunga ilanngunneqassaaq pingaaruteqarmat, Nuummi inissiisarfissaq nutaaq matoqqasumik immikkoortortaqtassaaq ilimagineqartutut ukiup 2018-ip affaani siullermi atorineqalerpat, qasilitsumik serpartaatip atorineqarsinnaaneranut inatsisitigut tunngavissaqarnissaq.

Tamanna tunngavigalugu Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarnermut Siunnersuisoqatigiit kaammattuutigaat Kalaallit Nunaanni inissiisarfinni pissaanermik atuinermit atatillugu qasilitsumik serpartaatip atorineqarsinnaaneranut sapinngisamik piaartumik tunngavissiisoqassasoq. Taamaammallu siunnersuutigineqarpoq pinerluttulerinermut inatsit tamatumunnga naapertuuttumik allanngortinneqassasoq.

Inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatinittaaq tunngavissaatinneqarpoq Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup qasilitsumik serpartaatip pissaanermik atuinermit atatillugu atorineqarnissaa pillugu erseqqinnerusunik maleruagassiussasoq. Taamaalilluni malittarisassiunneqassaaq - qasilitsumik serpartaat inummut atulersinnagu - sapinngisamik pineqartumut paasisitsissutigineqartassasoq inissiisarfiup siunniukkaa qasilitsumik serpartaat atorniarlugu inissiisarfiup peqqusissutai malinneqanngippata, sapinngisamillu qulakkeerneqassasoq pineqartup peqqusissummik malinninnissamik periarfissinneqarnissaa.

Aammattaaq malittarisassiunneqassaaq inissiisarfiup sapinngisamik pininnaasarlu malillugu ippigisat inissinneqarsimasup qasilitsumik serpartarneqarneranit pisut ajorunnaarsassallugit.

Kiisalu malittarisassiuunneqassaaq qanoq ilisukkut kimillu qasilitsumik serpartaat nassatarineqartassanersoq.

Siunnersuut malillugu pissaanermik atuinermut atatillugu qasilitsumik serpartaammik atuneq pinerluttulerinermut inatsimmi malittarisassat nalinginnaasut malillugit pisinnaassaaq. Taamaalilluni qasilitsumik serpartaammik atuneq naleqqersuunneqarsinnaasumik qajassuussisumillu akuleruffiginninnissamut tunngavissiat naapertorlugit pisassaaq, soorluttaaq qasilitsumik serpartaatip atorneqarnerata kingorna pisup qanoq pisariaqalersitsitigineraa apeqquataatillugu pineqartoq nakorsamit misissorneqartassasoq.¹²

Inuttut pisinnaatitaaffiit eqqarsaatigalugit

Danmarkimi paarnaarussivinni isertitsivinnilu qasilitsumik serpartaatip atorneqartarnerannik Inuit Pisinnaatitaaffiit Iisimatusarfiup misissuina:

Institut for Menneskerettigheder 2014-imi Danmarkimi paarnaarussivinni isertitsisarfinnilu qasilitsumik serpartaatip atorneqartarnerannik misissuisimavoq, tamanna Danmarkip inuit pisinnaatitaaffiit tunngatillugu nunat tamat akornanni pisussaaffimminik naammassinninneranut qanoq atuinerup naapertuutsiginera paasiniarlugu.

Institut for Menneskerettighederip maluginiarpa Sundhedsstyrelse qasilitsumik serpartaatip Danmarkimi atorneqarsinnaalernissaat pillugu isumaliusersornermut atatillugu atorneqarneri peqqissutsikkut akornusiisinaanersut nalilersorniarlugu misissuisimasoq.

Sundhedsstyrelsep paasivaa qasilitsumik sunnerneqarneq minutsit qulit ingerlaneranni malunnaatilimmik annikillereertartoq, taamaattorli sapaatip akunnerata ataatsip qaangiunnerani sunniutaanik sulit malunniuttoqartartoq. Sunniutai piffissami killeqartumi atuuttarput, taamaattorli isip ameraasaatigut ajoqusernernerik annertunerusunik nalaataqarsimanermik nalunaarutiginnittoqartarsimavoq, tamanna qasilitsumik serpartaatip arrorsaatitut akuinit kemiskiusunit pissuteqartungalluni.

USA-mi arlaleriarluni qasilitsumik serpartaammik atuisoqarsimanerata kinguneratigut toqusoqartarsimavoq, taamaattorli pisumi ataatsimi taamaallaat qasilitsumik serpartaatip atorneqarsimanagera pissutaasimasutut erseqqissumik taaneqarpoq, tassa anersaartuutimigut astmamik nappaateqartup toquneranut atatillugu.

Institutip tassunga atatillugu oqaatigaa Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup Pisortaqarfiata paasissutissiinera malillugu qasilitsumik serpartaatip amerikami

¹² Tak. Pinerluttulerinermut inatsimmi § 222, imm. 3 aamma 4

oqartussaasunit atorneqartut Danmarkimi atorneqartunut naleqqiullutik quleriaammik sakkortunerusut.

Sundhedsstyrelsep aamma oqaatigaa qasilitsumik serpartaammit sunnertinnerup peqatigisaanik aanngajaarniutinik soorlu kokainimik methamfetaminimilluunniit sunnersimaneqaraanni toqusoqaratarsinnaanera ilimanarnerusinnaasoq.

Taamaalilluni Sundhedsstyrelse isumaqarpoq qasilitsumik serpartaammik atuinermut atatillugu peqqissutsikkut ulorianartorsiortoqarsinnaasoq, tamanna ingammik inuk sunnersimaneqartoq anersaartuutimigut nappaateqarpat imaluunniit aanngajaarniutit arlaannik aalajangersimasunik sunnersimaneqaruni.

Sundhedsstyrelse tamanna tunngavigalugu isumaqarpoq:

- Qasilitsumik serpartaatit qajassuartumik atorneqartariaqartut, tassani pissaanermik atueriaatsit allat atorneqarnerisigut ulorianaatinik pinaveersaartsitsisinnaaneq isumaliutigineqarluni.
- Peqqinnissaq eqqarsaatigalugu siunertat immikkorluinnaq ittut siumut aalajangersariikkat saniatigut, atsaallu periarfissanik ulorianannginnerusunik qinigassaqannginnermi, qasilitsumik serpartaatip atorneqarsinnaaneranut inerteqquteqarnerup attanneqarnissaanut tunngavissaqartoq.
- Qasilitsumik serpartaammik atuinissamut immikkut malittarisassaqaarnissaa piunasaqaataassasoq, inunnut immikkut ulorianartorsiortunut ajoqusiisumik sunniutaasinnaasut pillugit ilisimasaqaarnissamut, pisunilu suni nakorsamit misissorneqaarnissamik pisariaqartitsisoqarneranik ilisimasaqaarnissamik piunasaqaatitalimmik.

Nangillugulu Institutip maluginiarppaa Østre Landsretimi innuttaasup qasilitsumik serpartaammik atuisimanera pillugu eqqartuussut 2010-mersoq, tassannga aamma paasinarsivoq qasilitsumik serpartaatip atorneqarnera pissaanermik atuinerusoq ulorianaateqarsinnaasoq. Suliami apeqqut pingaarutilik tassaavoq unnerluussaasoq pillaaasarnermut inatsimmi § 244, malillugu “nakuusernermut nalinginnaasumut” pineqaatissinneqassanersoq imaluunniit §245, “immikkut, peqqarniitsumik imaluunniit ulorianartumik nakuusernermut” tunngassuteqartoq malillugu pineqaatissinneqassanersoq.

Landsreti isumaqarpoq qasilitsumik serpartaat atorlugu saassussineq “sakkortuumik anniartitsineq tappingerallarnermillu nassataqarneratigut kingunerlutsitsineq annertuumillu

ajokusertoqaratarsinnaanera pissutigalugit” § 245, malillugu immikkut ulorianaatilimmik saassussinertut nalilertariaqartoq.

Kiisalu Institutip maluginiarpaa Den Uafhængige Politiklagemyndighed (politiit suleriaasiat pillugu immikkut naammagittaalliuteqartarfik arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsoq) (DUP), arnaq 67-inik ukiulik sanngiitsoq puffassimaartoq qasilitsumik serpartinnermi kinguninnguatigut tassangaannartumik uummamminik unittoorluni toqusimasoq pillugu suliamik suliaqarsimasoq. Paasissutissat tamanit takuneqarsinnaasut malillugit mattunneqarsinnaasimangilaq qasilitsumik serpartaatip toqunermut pissutaaqataasimasinnaanera imaluunniit toqqaannartumik toqussutaaratarsimasinnaanera.

Inuit Pisinnaatitaaffiitut Ilisimatusarfiup paasivaa DUP-p 2013-imut ukiumoortumik nalunaarutaa immikkut kapitalimik politiit pissaanermik atuinermut tunngatillugu qasilitsumik serpartaammik atuisarnerannut tunngaasuteqartumik imaqartoq, tassani - Sundhedsstyrelsep kaammattuutaanut Østre Landsretillu eqqartuussutaanut innersuussilluni – oqaatigineqarluni qasilitsumik serpartaatip atorineqartarnera sapinngisamik killilersimaarneqartariaqartoq, tamanna pineqartup timikkut anniartitsinissamik imaannaanngitsumik siunertaqarluni ineriartortinneqarsimanera eqqarsaatigalugu. Taamaalilluni qasilitsumik serpartaat taamaallaat pisuni pissutsit piviusut malillugit pissaanermik atueriaatsinut assingusunut akuleruffiginninnerusunulluunniit taartit atorneqassaaq.

Tamanna tunngavigalugu Inuit Pisinnaatitaaffiitut Ilisimatusarfik nalilersuisimavoq, qanoq annertutigisumik danskit paarnaarussiviini qasilitsumik serpartaammik atuisarneq Danmarkip nunat tamalaat akornanni inuit pisinnaatitaaffiitut tunngatillugu pisussaaffiitut naapertuunnersoq.

Europamiut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissutaat, nunami namminermi oqartussaasut pissaanermik atuisarnerannut pingaaruteqartunik arlalinnik aalajangersagaqarpoq, tassani aamma politiinut paarnaarussivinnilu paarsisunut tunngassuteqartunik. Paarnaarussivinni isertitsisarfinnilu inissinneqarsimasunut pissaanermik atuisarnernut tunngatillugu ingammik isumaqatigiissummi artikel 3-mi naalliutitsisarnermut allatullu peqqarniingartumik, inuppalaanngitsumik imaluunniit nikanarsaataasumik pinnittarnermut imaluunniit pillaasarnermut inerteqquteqarneq attuumassuteqarpoq.

Inerteqquteqarneq ilaatigut Danmarkimi oqartussaasut naalliutitsisinnaannginnerannik allatullu peqqarniingartumik, inuppalaanngitsumik imaluunniit nikanarsaataasumik pinnissinnaannginnerannik imaluunniit pillaasinnaannginnerannik nassataqarpoq, ilaatigullu inuit taamatut pineqarsinnaanerannik pinaveersaartitsinissamik (iliuuseqartussaaneermik) pisussaaffeqarlutik.

Pisuni aalajangersimaqqissaartuni siumut nassuiaatigeqqissaarneqarsimasuni innuttaasut tungaannut pissaanermik atuisinnaanermut artikel 3 mattussinngilaq. Kisianni Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (Europamiut Inuit Pisinnaatitaaffiinut Eqqartuussiviat) (EMD) pisortat pissaanermik atuinerisa allaqqussinnaanngitsumik pisariaqartussaana pillugu erseqqissaateqarsimavoq, taamatullu pissaanermik atuinerup siunertallu atuinerimi anguniarneqartup imminnut naleqqersuunneqarsinnaasariaqarnerannut.

Taamaalilluni qasilitsumik serpartaat namminerminik artikel 3-mut akerliunngilaq. Kisianni pisortat qasilitsumik serpartaammik atuinerat, atuneq pinngitsoorneqarsinnaanngitsumik pisariaqanngippat naleqqerasuunneqarsinnaanngippallu – soorlu pissaanermik atuinerut allanut aamma taamaattoq - artikel 3-mut akerliusinnaavoq. EMD sulianut arlalinnut tunngatillugu isummersimavoq pisortat qasilitsumik serpartaammik atuinerat artikel 3-mik unioqquitsinerusoq.

Inuit Pisinnaatitaaffiinut Iisimatusarfik 2014-imi suliamut Eastlandimi paarnaarussivimmi paarsisut inissinneqarsimasumut kamattumut ulorianartumullu qasilitsumik serpartaammik atuisimanerannut tunngassuteqartumut innersuussivoq. Suliaq pineqartoq paarnaarussivimmi qasilitsumik serpartaammik atuisimaneq pillugu suliat EMD-imit isummerfigineqartut siullersaraat. Eqqartuussummit paasineqarsinnaavoq qasilitsumik serpartaat inini matoqqasuni atorneqarnissaa tunuarsimaarfigineqassasoq, tamanna aamma inissinneqarsimasut ineeraanni. Taamak iliornissaq aatsaat akuerineqarsinnaavoq periutsit pissaanermillu atueriaatsit allat, soorlu atisat illersuutit niaqorornaveeqqutit eqqornaveeqqutillu atorneqarsinnaanerat ajornarpat.

Den Europæiske Torturkomité (Europamiut naaliutsitsisarneq pillugu Ataatsimiititaliaat) (DET) nakkutilliariorluni pulaartarnernit nalunaarusiatigut arlalitsigut naalagaaffiit inissiisarfinni matoqqasuni qasilitsumik serpartaammik atuisarnerat pillugu isummersorsimavoq, tassani aamma pingaartumik paarnaaruussivinni. Taamaalilluni paarnaarussiviit pillugit nalunaaruiusiani arlalinni Naalliutitsisarneq pillugu Ataatsimiititaliap erseqqissaatigisimavaa qasilitsumik serpartaatit paarnaarussivinni paarsisunut sakkussaassanngitsut nalinginnaasut.

Naalliutitsisarneq pillugu Ataatsimiititaliap oqaatigaa qasilitsumik serpartaat inimi matoqqasumi atorneqartariaqanngitsoq, paarnaarussamullu kisimiittumut inimini mattusimaneqartumut atorneqarnissaa naapertuisunngisaannartussaasoq.

Naalliutitsisarneq pillugu Ataatsimiititaliap oqaatigaa qaasilitsumik serpartaatit pisuni immikkorluinnaq ittuni inini ammasuni atorneqarsinnaasut. Taamaattoqassappallu isumannaallisaanikkut arlalinnik upalungaarteqartariaqartoq, qanorlu atorneqarnissaanut

erseqqilluinnartumik malittarisassaqluni, taamatullu ikiueqqaarnissamut nakorsamillu misissorneqarnissamut periarfissaqartitsilluni.

Kiisalu Naalliutitsisarneq pillugu Ataatsimiititaliap oqaatigaa qasilitsumik serpartaat inissinneqarsimasumut paarnaarussivimmi paarsisunit paagunneqarsimasumut atorneqanngisaannartariaqartoq.

Europamiut Inuit Pisinnaatitaaffiit Isumaqatigiissutaanni artikel 8, malillugu namminerisamik inuuneqarsinnaanerup ataqineqarnissaanut aalajangersagaq tassunga ilanngullugit timikkut, tarnikkut pissuserissaarfiginninnissaq ilumoortuuffiginninnissarlu pisut ilaanni aalajangersagaasinnaavoq naalliutitsisarneq il.il. pillugit artikel 3-mi pineqartunut ilapittuutaasoq. Tamanna pisinnaavoq pissaanermik atuineq ima sakkortutiginnippat allaat iliuuserineqartoq artikel 3, malillugu naalliutitsinertut il.il. isigineqartariaqarluni.

Tamatuma saniatigut Inuit Pisinnaatitaaffiit Ilisimatusarfiup tikkuarpaa Naalagaaffiit Peqatigiit Innarluutillit pillugit Isumaqatigiissutaat aamma attuumassuteqarsinnaasoq. Isumaqatigiissummi innarluuteqarneq siamasissumik nassuiarneqarpoq, taamaalillutik inuit sivitsortumik tarnikkut nappaatillit isumaqatigiissummit ilaatinneqartut isigineqartariaqarlutik.

Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaanni artikel 14, imm. 2, malillugu inuit innarluutillit kiffaanngissusiiagaasut, immikkut pisariaqartitaat eqqarsaatigineqarniassammata tulluurtumik naleqqussarsinnaaneq pisinnaatitaaffigaat. Nangillugulu artikel 13, imm. 2-mik naqissuserneqarpoq paarnaarussivinni sulisut naleqquttumik ilinniartinneqarnissaat naalagaaffiit siuarsassagaat. Aamma artikel 5, innarluuteqarneq pissutigalugu immikkoortitsisinnaanermut inerteqqummik imaqarpoq. Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaanni immikkoortitsineq imatut paasineqarpoq, tassa toqqaannartumik toqqaannangitsumillu immikkoortitsineq kiisalu tulluurtumik naleqqussarsinnaanerup amigaataanera. Toqqaannangitsumik immikkoortitsineq pilersinnaavoq iliuutsip immikkoortitsingitsup imaluunniit iliuuseqannginnerup innarluutilik immikkut ajornerusumik atugaqalersippagu, taannalu immikkoortitsineq piviusorsiortuunngippat naleqqersuunneqarsinnaananilu. Tulluurtumik naleqqussarneq artikel 2-mi nassuiaatigineqartoq tassaavoq “innarluutillit inuttut pisinnaatitaaffiminnik pisussaaffiminnillu kiisalu tunngaviumik kiffaanngissusiminnik inuttulli allatut atuisinnaanerit qulakkeerniarlugu, naleqqutinngitsumik annertuallaamillu nammakkiiumanani, pisumi aalajangersimasumi pisariaqarfiatigut allannguinerit naleqqussaanerillu pisariaqartut isumannaarnerqarnissaat”.

Immikkoortitsinermut inerteqquteqarneq naleqqussarnissamullu pisussaaffik ima isumaqarpoq, tassa inissinneqarsimasut tarnimikkut nappaatillit immikkut

isumaliutigineqartussaasut, tassani aamma inissinneqarsimasunut tarnimikkut nappaatilinnut sammisumik aporaannerit annertusiartornissaat pinaveersaarniarlugu avatangisigitigut sulisoqarnikkullu nukissat pigineqarnerisa qulakkeerneqarnissaat.

Danskit paarnaarussiviini pissaaanermik atuisarneq pillaatissiisummik naammassinnittarneq pillugu inatsimmi § 62-ikkut, taassumalu ataani nalunaarummit malittarisassiunneqarpoq (pissaaanermik atuisarneq pillugu nalunaarut).

Pillaatissiisummik naammassinnittarnermut inatsimmi § 62 imatut oqaasertaqarpoq:

§ 62. Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup Pisortaqarfia Pinerluuteqarsimasunillu Isumaginnittoqarfik inissitamut pissaaanermik atuisinnaavoq, tamanna pisariaqarpat

1) nakuusernissamik aarlerinartorsiorneq pinngitsoortinniarlugu imaluunniit sakkortuumik pinaaserneq ajugaaffiginiarlugu imaluunniit imminornissaq imaluunniit allatut imminut ajoquserniarneq akornuserniarlugu,

2) qimaanissaq akornuserniarlugu imaluunniit qimaasoq unitsinniarlugu imaluunniit

3) pineqaatissiisutitut peqqussutaasoq pinngitsaaliisummik naammassitinniarlugu, tamatuma ingerlaannaq naammassineqarnissaa pisariaqaraangat aamma inissitap paaqqinniffimmi sulisut tamanna pillugu innersuussutaat akueriumangikkaangagit imaluunniit malikkumangikkaangagit.

Imm. 2. pissaaanermik atuisoqarsinnaavoq tigumminninnikkut, eqqornaveeqummik atuinikkut, ajattaanikkut, anaatamik atuinikkut, qasilitsumik serpartaammik atuinikkut kiisalu qulliliornartumik atuinikkut.

Imm. 3. Pissaaanermik atuisoqassanngilaq tamanna akuliunnerup siunertaanut aamma narrunarsaanissamut inuummarlutsitsinissamullu, akuliunnerup nassatarisassaatur ilimagineqarsinnaasunut, sanilliullugu naleqqutinngitsumik akuliunnerussappat.

Imm. 4. Pissaaanermik atuneq pissutsit apeqqutaatillugit sapinngisamik qajassuartumik pisassaaq. Pissaaanermik atuinerup kingorna pineqartoq nakorsamit misissorneqassaaq nappaateqartoqarnera pasit-saanneqarpat, matumani ilanngullugu pissaaanermik atuinermut atatillugu inissitaq ajoqusersimanersoq, imaluunniit inissitap nammineerluni nakorsamit ikiorneqarnissani noqqaassutigippagu.

Imm. 5. Justitsministeriaqarfik maleruagassiussaaq inissitanut pissaaanermik atuneq pillugu.

Siunnersuut akuersissutigineqassappat aalajangersakkap pingaartutigut Kalaallit Nunaannut atuutilertussaq assigaa, taamaattorli qulliliornartoq Kalaallit Nunaanni inissiisarfinni atorneqasinnaassanngilaq.

Allassimaneratut pissaanermik atuisoqassanngilaq tamanna akuliunnerup siunertaanut aamma narrunarsaanissamut inuummarlutsitsinissamullu, akuliunnerup nassatarisassaanut ilimagineqarsinnaasunut, sanilliullugu naleqqutinngitsumik akuliunnerussappat. (Naleqqersuunneqarsinnaaneq pillugu tunngavissaq).

Pissaanermittaaq atuineq pissaaq pissutsit apeqqutaatillugit sapinngisamik qajassuartumik (Qajassuussinissaq pillugu tunngavissaq).

Taamaattorli pillaatissiisummik naammassinnittarnermut inatsit imaluunniit pissaanermik atuisarneq pillugu nalunaarut aalajangersakkanik, qasilitsumik serpartaammik atuinerup pissaanermik atueriaatsinut allanut naleqqiullugu annertunerusumik akulerunneruneratut nalilerneqarnissaa pillugu aalajangersaasunik imaqanngillat (tigusineq, eqqornaveeqqut anaatarlu).

Iniut Pisinnaatitaaffiinut Iisimatusarfiup misissuinini pillugu nalunaarusiamini kaammattuutigaa pissaanermik atueriaatsit atorneqarsinnaasut qanoq ilinikkut atorneqarsinnaaneri pillugit tulleriaarisumik inatsisitigut aalajangersaasoqassasoq, taamaalilluni aalajangiilluni tigummininneq annikinnerpaamik akuleruffiginnilluni atuinertut isigineqalerluni, qasilitsumillu serpartaammik atuineq, annikinnerusumik akuleruffiginnilluni pissaanermik atueriaatsit tulluannngitsut paasineqarpata, annerusumik akuleruffiginnilluni atuinertut issigineqalerluni. Maleruagassat assingi politiinut atuupput.

Pisunut qasilitsumik serpartaammik atuiiffiusinnaasunut tunngatillugu (atorneqarfigisinnaasaanut piunasaqaatit) Inuit pisinnaatitaaffiinut Iisimatusarfiup immikkut maluginiarsimavaa ”*pineqaatissiissutitut peqqussutaasoq pinngitsaaliisummik naammassitinniarlugu, tamatuma ingerlaannaq naammassineqarnissaa pisariaqaraangat aamma inissitap sulisut tamanna pillugu innersuussutaat akueriumanngikkaangagit imaluunniit malikkumanngikkaangagit*” qasilitsumik serpartaatip atorneqarsinnaaneranut maleruagassat periarfissiisut. Atorneqarfigisinnaasaanut piunasaqaat taanna siamasissorujussuuvog. Assersuutigalugu maleruagassat atuuttut aallaavittut politiit pinaasertumik / peqqusummik malinnikkumanngitsumik ajugaaffiginninniarlutik inunntut ataasiakkaanut qasilitsumik serpartaammik atuisinnaanerannut periarfissiinngillat.

Inuit Pisinnaatitaaffiinut Iisimatusarfiup kaammattuutigaa ”*pineqaatissiissutitut peqqussutaasoq pinngitsaaliisummik naammassitinniarlugu, tamatuma ingerlaannaq naammassineqarnissaa pisariaqaraangat aamma inissitap sulisut tamanna pillugu*

innersuussutaat akueriumanngikkaangagit imaluunniit malikkumanngikkaangagit”
 qasilitsumik serpartaammik atuisinnaaneq inatsimmit peerneqassasoq, imaluunniit
 minnerpaatut aalajangersagaq erseqqissarneqassasoq.

Kiisalu Inuit Pisinnaatitaaffiit Ilisimatusarfiup kaammattuutigaa, qasilitsumik serpartaatip
 aallaavittut inini matoqqasuni atorneqasinnaanginnera maleruagassiornermi
 erseqqissaatigineqassasoq, tamanna pissaanermik atueriatsinik annikinnerusumik
 akuleruffiginnittunik atuisoqarsinnaappat, kiisalu sulisut inissinneqarsimasunut
 tamakkiisumik aqussinnaasaminnut qasilitsumik serpartaammik atuisinnaanginnissaannut.
 Kaammattuutit Europamiut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Eqqartuussiviata suleriaasianik
 tunuliaquteqarput.

Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit paasissutissat

Inatsisinut Ataatsimiititaliaq Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup
 pisortaanit allakkiamik tigusaqarsimavoq. Allakkiaq isumaliutissiisummut uunga
ilannugsaq 1-itut ikkunneqarpoq.

Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup pisortaata allakkiamini
 ilaatigut oqaatigaa, pissaanermik atuneq tamatigut killissamik qaangiinerusartoq, tamanna
 inissinneqarsimasut sulisullu eqqarsaatigalugit. Taamaammallu aaqqiagiinnginnermut
 tunngatillugu eqqissisaaniarnermi pissaanermik atuneq siullertut toqqagassaangisaannartoq.
 Pisortap erseqqissaatigaa Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup
 taamaallaat qasilitsumik serpartaatip pinaveersaartitsissutitut sunniutai pingaarnertut
 soqutigisarigai. Nunani allani misilittakkat takutippaat qasilitsumik serpartaat
 pinaveersaartitsiniutitut pitsaasumik sunniuteqartoq. Qasilitsumik serpartaatip ilisivimmit
 paarnaqqasumit tiguneqalerneranik siorasaarineq nammineerluni pisariaqartinneqartoq
 naapertorlugu eqqissisimanerulernermik pilersitsisinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup pisortaa allakkiamini
 ilaatigut imatut allappoq:

*Pinerluttaalisitsinermut inatsimmi § 222, stk. 1, nr. 1-4, pinerluuteqarsimasunut
 isertitsivimmi sulisut tamarmik pissaanermik atuisinnaappat, nakuusernermi
 ulorianartorsiortinneqarnermi imaluunniit sakkortuumik akiuunneq
 qaangerniarlugu, imminorneq pinngitsoortinniarlugu imaluunniit imminut
 innarlerneq alia pinngitsoortinniarlugui imaluunniit aliamik
 plnngitsoortitsiniarluni imaluunniitt isertitsivimmiittoq qlmaatsaalioniarlugu
 imaluunniit peqqussutigineqarsimasooq pinngitsaaliissutigalugu
 iliuuseqarniarluni, iliuuseqarnissaq pisariaqarpat isertitsivimmiittoq sulisut*

innersuuttaannik naalakkumanngippat. Taamaasilluni killissaq pioreerpoq, qaqugukkut pinerluuteqarsimasunut isertitsivimmi sulisut pissaanermik atuisinnaanerat aamma tissaluttaatinik assequtiniliu pissaanermik atuinessamut tunngatiliugu.

Tissaluttaatinik atuineq pissaanermik atuissutitut nunatsinni pinerluuteqarsimasunut isertitsivinni atussallugu akuerineqarpat, Danmarkimisut malittarisassanik immikkoortitaartunik sanasoqassaaq. Pinerluuteqarsimasunut isertitsivinni ammasuni tamani tissaluttaatit skaavinni matoqasuniissapput qiteqummioreqqusaanatillugu. Tissaluttaat aatsaat skaavimmit tiguneqassaaq, pigaartumit tamanna naalakkiutigineqarpat. Pinerluuteqarsimasunut isertitsivissami matoqqasumi tissaluttaatinik atuineq pillugu malittarisassanik nutaanik sanasoqartariaqalersinnaavoq, kisianni tamanna pillugu suli aalajangiisoqanngilaq.

Pisut kingorna tamatigut tissaluttaat skaavimmit tiguneqarsimatillugu, tamanna Kalaallit Nunaanni Pinerluttulerinermut qullersaqarfimmut nalunaarutigineqartassaaq. Tamanna aamma atuutissaaq, tissaluttaat skaavimmi paanaarsimasuniikkaluarpalluunnit, kisiannili atorineqarsimanani. Iliuuseqarnissap pisariaqarsimanera kingornatigut nalilersorneqartassaaq. Iliuuseqarnissaq pisariaqanngitsutut nalilerneqassappat, atorfimmuut atatillugu anstaltsbetjentimik killisiuisoqassaaq iliuutsillu kingunerisaat isummerfigineqarlutik.

Malittarisassani sananeqartussani ersareqqinnaassaaq, tissaluttaat aaqqiagiinnigisoqartillugu tassaassasoq atorineqaaqqaartoq. Pissaanermik atuinertit tamarmik malittariissaartumik tunngaveqarnermik asattuussinermillu tunngaveqartumik aallaaveqassapput. Tassa imaappoq, pissaanermik atuineq aaqqiagiinnigissummut attuumassuteqassaaq tamatigullu "minnerpaamik iliuuseqarnissaq" atorineqartassalluni.

Malugineqassaaq, tissaluttaat pisuni ikittuinnarni atorineqarsinnaammat. Tissaluttaat kissaatigineqartutut atornerani sunniuteqassappat, pissutsit immikkoorluinnartut pisariaqarput. Soorlu assersuutigalugu inini matoqqasuni anstaltsbetjentit ikinnerussuteqarpata tissaluttaammik atuineq innersuunnangilaq. Tamatigut naammattunik anstaltsbetjentinik najuuttoqassaaq, tissaluttarneqartut ikiorneqarniassammata eqqissiiviillortitsisullu tamarmik ataatsikkut eqqissitinneqarsimassallutik. Tissaluttaatinik atuinermut malittarisassani sananeqartussani aamma allaqqassaaq, tissaluttaat sapinngisaaq tamakkerlugu inini matoqqasuni

atorneqassanngitsoq sulisunillu taakkunanga atuinermik ilinniarsimasunit atorneqassasoq.

Aammattaaq piffissami misileraaffiusumi isertitsivimmiittut tissaluttaammik atuiiffigineqarsimasut nakorsamit/sygeplejerskimit misissorneqarnissaat piunasaqaataassaaq. Tamatumani isertitsivimmiittup peqqarniitsumik pineqarsimannginnera imaluunniit atuinermi pisariaqanngitsumik anniartinneqarsimannginnera qulakkeerniarneqarpoq. Taamatut piunasaqaateqarneq misissuineramik taarserneqarsinnaavoq, isertitsivimmiittup, imaluunniit pisumi pineqartumi ajutoorsimaneq imaluunniit pissaanermik atuinermi nappaammik kinguneqartitsisimanninneq qulakkeerniarlugu.

Inatsisnut Ataatsimiititaliap qasititsumik serpartaatit pillugit oqaaseqaatai

Inatsisnut Ataatsimiititaliap maluginiarpaa pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup inissiisarfutaani qasilitsumik serpartaammik pissaanermik atuinermut atatillugu atuisinnaanermik periarfissiinikkut siunertarinqartoq timersorluni pissaanermik ulorianaateqarnerusinnaasunik atuisarnerup pinaveersimatinnissaa kiisalu sulisut isumannaatsumik inissisimanerisa nukittorneqarnissaa taamatullu pisuni isumannaatsuunermik ulorianartorsiortitsisuni iliuuseqarnermi isumannaatsumik inissisimanissaq.

Ataatsimiititaliap maluginiarpaa Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik naliliisoq, Nuummi inissiisarfissaq matoqqasumik immikkoortortalik ilimagineqartutut 2018-ip affaani siullermi atulerpat qasilitsumik serpartaammik atuisinnaanermut tunngavissiisoqarnissaa kisimi pingaaruteqarani, aammattaaarli inissiisarfinni pioreersuni, ingammillu Nuummi inissiisarfimmi aamma pisoqartartoq qasilitsumik serpartaatip atorneqarsinnaanera isumannaatsumik inissisimanerup ulorianartorsiortinneqarnissaanut pinaveersaartitsinermut annikillisaanermulluunniit tapiutaaffigisinnaasaanik.

Tassunga atatillugu Inatsisnut Ataatsimiititaliap aamma maluginiarpaa inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini paasissutissiissutigineqartoq, danskit paarnaarussiviini misilittakkat takutikkaat, qasilitsumik serpartaat sulisut isumannaatsumik inissisimanerannut tapiutaaginnarani aammattaaq pinaveersaartitsissutittut sunniuteqartoq: Pisuni amerlasuuni sulisut peqqussutaannik inissinneqarsimasunik malinnitsitsiniaanermi, qasilitsumik serpartaammik atuinissamik siorasaarinq naammattartoq, taamaalilluni pissaanermik atuinissaq pisariaaruttarluni. Qasilitsumillu serpartaat atorneqarsimatillugu, amerlasuutigut tamanna annerusumik pissaanermik atuinissap pisariaarunneranik nassataqartarsimavoq. Ataatsimiititaliali aamma maluginiarpaa, qasilitsumik serpartaatip atorneqarsinnaaneranut tunngavissiinerup nassatarisaanik pissaanermik atueriaatsit allat atorneqartarnerisa

appariaateqarsimasinnaanerat Inuit Pisinnaatitaaffiit Ilisimatusarfiup
ippernarsarsinnaasimannngikkaa.

Kiisalu Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpa, qasilitsumik serpartaammik atuneq
namminerminik inuit pisinnaatitaaffiit tunngatillugu pisussaaffiit atuttunut
akerliunngitsoq, atunerli allaqqunneqarsinnaanngitsumik pisariaqartariaqassasoq
naleqqersuunneqarsinnaasariaqarlunilu.

Tassunga aatatillugu Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpa, Inuit Pisinnaatitaaffiit
Ilisimatusarfiup kaammattuutigaa inatsimmi aalajangersakkat danskit paarnaarussiviini
qasilitsumik serpartaammik atuisarneq pillugu maleruagassiisut ilaat ataasiakkaat
allanngortinneqassasut / erseqqissarneqassasut. Ilisimatusarfiulli kaammattuutai inatsisissatut
siunnersuummut uunga, inatsisitigut danskit paarnaarussiviisulli inissisimalersitsisussamut
Ilisimatusarfiulli uparuaateqarnissaanut tunngavissiisimasumut,
ilanngutsinneqarsimangillat.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap oqaatigissavaa, Inuit Pisinnaatitaaffiit Ilisimatusarfiup
kaammattuutai ataatsimiititaliap isumaa malillugu inatsisissatut siunnersuummut imaluunniit
Kalaallit Nunaanni pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup pissaanermik atuisarneq
pillugu nalunaarutaanut ilanngutsinneqartariaqartut.

Ataatsimiititaliap erseqqissagassaqqitsippaa qasilitsumik serpartaammik atuneq pissaanermik
atueriaasiummat peqqarnitsoq, ilaatigut atorneqarnermini peqqinnissakkut
ulorianartorsiortitsisinnaamat, ilaatigullu qasitsumik serpartinneq annernarluninartuummat.
Tassani aamma isiginiartariaqarpoq anniarneq pineqartoq piffissap ingerlareernerani aatsaat
qaangiuttarmat, tamanna paagussilluni tigutinnermi anniaammut naleqqiullugu, taannami
iperarneqarnermi ingerlaannarluni qaangiuttarmat.

Taamaammattamanna eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni pinerluuteqarsimasunik
inissiisarfinni pissaanermik atuinermut atatillugu qasilitsumik serpartaammik
atuisinnaalernermini, taassuma akisussaassusilimmik atorneqarnissaanut, atorneqarnissaatalu
naleqquttumik tunuarsimaarfingineqarnissaanut tunngavissiisoqartariaqarpoq.

Ataatsimiititaliap kaammattuutigaa – soorlu Inuit Pisinnaatitaaffiit Ilisimatusarfik aamma
taamak iliortoq – sulisut qasilitsumik serpartaatip atorneqarnissaa pillugu
ilinniartinneqarnissamik isumannaarissunneqartariaqartut, soorluuttaaq inissinneqarsimasut
qasilitsumik serpartaammik atuffigineqartut nakorsamit misissorneqarsinnaaneq pillugu
paasitinneqarnissaasa pingaaruteqarnera ataatsimiititaliap erseqqissaatigaa.

Peqatigisaanik pissaanermik atuinani aporaannernik pinaveersaartitsisinnaaneq aporaannernillu iliuuseqarfiginnissinnaaneq Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit naammattumik isiginiarneqarnissaata pingaaruteqarnera ataatsimiititaliap erseqqissaatigissavaa. Tassani taamaallaat inissiisarfinni sulisunik ilinniartitsineq kisimi pineqanngilaq, aammattaarli sammisassaqartitsinikkut oqaloqateqarnermullu piffissaqarnikkut inissinneqarsimasut imminnut pitsaasumik susassareqatigiinnerannik pilersitsinnaaneq eqqarsaatigalugu. Sakkussaq taanna aamma Inuit Pisinnaatitaaffiinut IIsimatusarfimmit tikkuarneqarpoq.

Ataatsimiititaliap aamma maluginiarpai, oqaatsitigut paatsooqatigiinnerit pisinnaasut inissinneqarsimasut sulisullu akornanni aporaattoqarneranik sunniuteqarsinnaanerit pillugu Inuit Pisinnaatitaaffiinut IIsimatusarfiup oqaaseqaatai. Danskit paarnaarussiviini inissinneqarsimasut allamiut danskiunngitsut amerlaneridik oqaaseqaatit taakku aallaaveqarput. Ajornartorsiut taanna pillugu Inuit Pisinnaatitaaffiinut IIsimatusarfiup isumaliutigisimasai aamma Kalaallit Nunaanni inissiisarfinnut, ilaatigut danskisut oqaaseqartunik sulisoqarsinnaasunut attuumassuteqarsinnaapput, soorluttaaq assersuutigalugu inissinneqarsimasut tunumiut sulisullu kitaamiut akornanni oqaatsitigut aporfissaqarsinnaanera puigorneqartariaqanngitsaq.

Kiisalu – minnerunngitsumik Nuummi inissiisarfissami matoqqasumik immikkoortortap ammarneqarnerani Herstedvesterimi inissinneqarsimasut nuutsinneqarneranni – inissinneqarsimasut tarnikkut nappaatillit eqqarsaatigalugit aporaannernik pinaveersaartitsinermi unammilligassat immikkut ittut isiginiarneqartariaqarneri isumannaarneqartariaqarpoq.

4. Inatsisinut Ataatsimiititaliap inassuteqaataa

Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup allannguutissatut siunnersuut imaattoq sasqqummiuppaa:

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat UKA2016/140-mi inatsisissatut peqqussutissatullu siunnersuummut tapersiinissaannut, peqatigisaanilli Namminersorlutik Oqartussat, oqaaseqaatit Inatsisinut Ataatsimiititaliamit saqqummiunneqartut allannguinnissamik allamilluunniit iliuuseqarnissamik tunggavissiiinersut, Inatsisit Atortinneqarnerinut Ministeriaqarfimmut isumaliutigeqqullugu saaffiginninnissaannut, Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap taamatut oqaaseqaateqarluni inatsisissatut siunnersuut aappassaanniigassannngortippaa.

Anders Olsen
Siulittaasoq
Siumut

Laura Tàunâjik
Siumut

Michael Rosing
Demokraatit

Debora Kleist
Inuit Ataqatigiit

Iddimangiiu Bianco
Inuit Ataqatigiit